

Средства за планирање однапред на вашите идни правни, здравствени и финансиски одлуки

Ставете црно на бело

Направете тестамент (Will)

Што е тестамент и кој треба да го има?

Тестамент е правен документ во кој е јасно наведено како сакате вашиот имот (куќа, финансии и лични предмети) да биде распределен по вашата смрт. Се препорачува секој на 18 години или постар да направи тестамент.

Дали може да го сменам тестаментот?

Вашиот тестамент треба да го преразгледате и обновите при секоја голема промена во вашиот живот – на пример, кога ќе се ожените или омажите или разведете, кога ќе добиете деца, кога купувате куќа или бизнис.

Што е извршител?

Извршител (executor) е лицето што управува со вашата оставнина по вашата смрт. Извршителот ги спроведува вашите желби наведени во вашиот тестамент. Извршител треба да биде некој за кого сметате дека е способен, влева доверба и е сигурен, како и дека може да остане независен во случај на спор.

Дали може да го напишам сопствениот тестамент?

Да, но постојат извесни правни услови за тој да биде полноважен. Треба да побарате помош од некое професионално лице, како што е вашиот локален адвокат или NSW Trustee & Guardian, да ви помогне да го направите вашиот тестамент и да се обезбеди дека вашите намери се јасно документирани.

Што ќе се случи со мојот имот ако умрам без тестамент?

Ако умрете без да оставите тестамент, вашиот имот ќе биде поделен според однапред определена владина формула, при што некои членови на семејството добиваат однапред утврден процент од вашиот имот. Ако умрете без да оставите тестамент, а немате живи роднини, владата на државата ќе го добие вашиот имот како што тоа е одредено со владината формула.

Што ќе се случи ако во мојот тестамент јасно не ги наведам моите желби во однос на моите деца?

Ако соодветно не ги обезбедите децата, тоа може да доведе до оспорување на вашиот тестамент. Ако не се одреди старател или старатели за децата помлади од 18 години, тоа исто така може да доведе до тоа Судот да одлучи за грижата за нив.

Ако сум се доселил во Нов Јужен Велс од странство или од друга австралиска држава или територија, а тестаментот сум го направил таму каде што претходно сум живеел, дали треба да направам нов тестамент?

Поради различните закони во странство и во другите австралиски држави и територии, тестамент треба да направите во земјата или државата во која постојано живеете, и во кој е наведен сиот ваш имот.

Направете полномошно (Power of Attorney)

Што е полномошно?

Полномошно е правен документ со кој вие назначувате застапник (Attorney) да ги води вашите финансиски и некои правни работи, како што е потпишувањето на правно обврзувачки документи во ваше име. Застапник не може да донесува одлуки за вашиот начин на живеење, медицинско лекување или благосостојба. Полномошното престанува да важи кога ќе умрете.

Што е разликата меѓу обично полномошно (Power of Attorney) и трајно полномошно (Enduring Power of Attorney)?

Обичното полномошно (ordinary Power of Attorney) престанува да важи ако лицето што го дало ја загуби менталната способност. Трајното полномошно (Enduring Power of Attorney) продолжува да важи кога ќе ја загубите способноста да ги водите вашите работи. Вие може да го направите едното или другото, но треба да размислите за трајно полномошно во случај на неспособност во иднина или како што стареете. Кога ќе ја загубите менталната способност веќе е доцна да одредите некој по ваш избор. Ако повеќе не сте способни да ги водите вашите финансиски работи и немате трајно полномошно, може да треба да се поднесе барање до Старателскиот оддел на Граѓанскиот и административен трибунал на Нов Јужен Велс – NCAT (Guardianship Division of NSW Civil & Administrative Tribunal - NCAT) или до Врховниот суд (Supreme Court) за да се назначи управител на вашите финансиски работи.

Кога застапникот може да управува со моите финансиски работи?

Вашиот застапник може да се активира по ваш избор (на пример, ако патувате во странство на подолг период) или ако, поради болест, ја загубите способноста самостојно да одлучувате.

Кого може да назначам за застапник?

Важно е да изберете некој во кого имате доверба и кој ги разбира вашите желби. Застапникот треба да има знаење и способност да ги води вашите финансии и да дејствува во ваш најдобар интерес. За застапник може да го назначите вашиот адвокат, некоја старателска организација (trustee organisation) или некој во кого имате доверба.

Кога ќе направам полномошно, дали ќе ја загубам контролата над моите финансии?

Не. Поставувањето застапник му дава на одбраното лице официјално овластување да ги води вашите финансиски и правни работи, според вашите упатства.

Како и кога може да поништам полномошно?

Вие може да го поништите (повлечете) во секое време, ако имате способност да го сторите тоа. Нема официјален процес, вие само треба да му напишете писмо на вашиот застапник со кое го информирате дека неговата должност е завршена. Сочувајте копија на писмото и за промената известете ја вашата банка или други финансиски институции. Ако вашето полномошно сте го регистрирале во врска со недвижен имот, исто така треба да регистрирате секоја промена во вашето полномошно.

Назначете траен старател

Што е траен старател (Enduring Guardian) и зошто треба да го назначам?

Траен старател е лице што сте го одбрале да одлучува во ваше име во однос на начинот на живеење и здравјето, како што се сместување и услуги. Трајниот старател стапува на сцена ако, поради неспособност, повеќе не можете да донесувате одлуки за себеси. Со назначувањето на траен старател може да одбегнете конфликти и нервоза - ваша и на вашето семејство, и да

Што е правна способност?

Со законите на Нов Јужен Велс се претпоставува дека секој е ментално способен да донесува одлуки. Тоа значи дека тој или таа може да ги разбере и одмери информациите што му/и се дадени, да донесе соодветна одлука и јасно да го изрази својот избор. Меѓутоа, способноста може да биде привремено попречена поради болест или влијание на лекови, или да биде трајно попречена поради состојби како што се интелектуална неспособност, деменција, ментална болест или повреда на мозокот. Важно е да не се претпостави дека само затоа што некој има проблеми со памтењето или некоја попреченост, тој или таа не може самостојно да одлучува. Ако сте загрижени за нечија способност, треба да побарате проценка од страна на здравствено професионално лице. За ваков вид проценка треба да побарате упат од докторот на лицето во прашање. За да планирате однапред, мора да бидете проценети дека сте способни.

обезбедите дека вие контролирате кој одлучува во ваше име. Трајниот старател не може да направи тестамент наместо вас или да го менува, не може да донесува одлуки за вашите пари или имот и не може да даде согласност за медицинско или лекување кај забар, ако вие го одбиете тоа.

Како може да назначам траен старател?

За да назначите траен старател, треба да го пополните формуларот 'Form of Appointment', кој може да се преземе од интернет страницата planningaheadtools.com.au Вие и вашиот траен старател или трајни старатели треба да го потпишете формуларот и потписите да ги заверат сведоци (како што е наведено во формуларот). Вие може да назначите повеќе од едно лице.

Кој може да биде траен старател?

Поради важноста на оваа улога во донесувањето одлуки, лицето што ќе го назначите треба да ги разбира своите одговорности како заменик доносител на одлуки. Вашиот траен старател треба да биде некој за кого верувате дека може да ги земе предвид вашите мислења и поранешниот избор на начинот на живеење, и да донесува одлуки кои се во ваш најдобар интерес.

Дали можам да го сменам или отповикам мојот назначен траен старател?

Вие може да го смените (отповикате) вашиот траен старател додека уште сте способни, со тоа што ќе пополните формулар за отповикување (revocation form) и ќе го дадете на вашиот старател. Ако не сте способни, само Старателскиот оддел (Guardianship Division - NCAT) или Врховниот суд може да го повлече старателството. Постои автоматско откажување ако стапите во брак и во тој случај ќе треба да пополните нов формулар за назначување.

За повеќе информации за Planning Ahead посетете ја интернет страницата planningaheadtools.com.au или телефонирајте на **1300 887 529**. Интернет страницата овозможува лесен пристап кон информации, ресурси и упати, и е наменета на широката публика, на давателите на услуги и на правни и здравствени професионални лица. Ако ви треба преведувач, ве молиме јавете се на Службата за усно и писмено преведување (TIS National) на 131 450 и побарајте да ве поврзат со бројот на линијата за информации на Planning Ahead Tools на 1300 887 529.